

زورآزمایی قدرت نرم در برابر راکت‌های روسی؛ کاروان ۶۴ کیلومتری روس‌ها به سوی کی‌یف

ششمین روز از حمله روسیه به اوکراین در حالی به پایان رسید که ساکنان بسیاری از شهرهای این کشور خود را برای حمله گسترده‌تر نیروهای روس آماده می‌کنند.

به گزارش سایت خبری پرسون، ششمین روز از حمله روسیه به اوکراین در حالی به پایان رسید که ساکنان بسیاری از شهرهای این کشور خود را برای حمله گسترده‌تر نیروهای روس آماده می‌کنند. آن‌طور که از کی‌یف گزارش می‌شود،

دوشنبه‌شب نیز این شهر هدف حملات راکتی متعددی قرار گرفت و اکنون در اکثر نقاط پایتخت سنگرهایی به چشم می‌خورند که شهروندان آنها را به‌طور موقت برپا کرده‌اند. به گفته روزنامه‌نگاران مستقر در کی‌یف، پایتخت اوکراین بیش از هر زمان دیگری شبیه به دوران جنگ جهانی دوم و زمان اشغال برلین از سوی روس‌ها شده است.

روز دوشنبه پس از رفع ممنوعیت شبانه صف‌های طولانی مقابل مغازه‌های مواد غذایی تشکیل شد؛ اما با وجود همه حملات و مشکلات، شهروندان اوکراینی همچنان آماده مقاومت در برابر نیروهای اشغالگر روس هستند. یک کارمند بانک به خبرگزاری فرانسه می‌گوید: مردم آماده حمله روسیه هستند و ما با کوکتل‌مولوتف و شلیک مستقیم به سر به آنها خوشامد می‌گوییم. تنها گلی که از ما خواهند گرفت، برای قبرشان خواهد بود. البته کی‌یف تنها شهری نبود که در شبانه‌روز صدای آژیرهای خطر مکرر از آن شنیده می‌شد؛ حمله‌های راکتی ارتش روسیه در خارکیف، دومین شهر بزرگ اوکراین و خرسون نیز روز گذشته ده‌ها کشته بر جای گذاشته است. بلشویک‌ها در زمان اتحاد جماهیر شوروی خارکیف را به‌عنوان اولین پایتخت اوکراین زمانی که جزء شوروی بود، انتخاب کردند.

تعدادی از مهم‌ترین صنایع اوکراین در این شهر قرار دارد، ازجمله یک کارخانه تانک‌سازی و تعدادی از شرکت‌های فناوری اطلاعات؛ اما موشک‌های روسیه میدان آزادی در قلب این شهر را هدف گرفتند و اوله سینه‌بوف، فرماندار خارکیف این حملات روسیه را «جنایت جنگی» نامید.

در همین حال تصاویر منتشرشده حاکی از آن است که خودروهای زرهی روسیه در صفی به بزرگی ۶۴ کیلومتر از شمال غرب به سوی کی‌یف در حال حرکت هستند. شرکت آمریکایی «ماکسار» با اعلام پیشروی این کاروان نظامی، همچنین از استقرار نیروهای زمینی و یگان‌های بالگرد تهاجمی بیشتر در جنوب بلاروس که کمتر از ۳۲ کیلومتر با شمال مرز اوکراین فاصله دارد، خبر داد. ستاد کل ارتش اوکراین نیز در فیس‌بوک اعلام کرد نیروهای روسیه در ۲۴ ساعت گذشته آرایش جدید گرفته و به خودروهای زرهی و تسلیحات توپخانه‌ای مجهز شده‌اند.

در چنین شرایطی هیئت نمایندگان اوکراین و روسیه در نشستی شرکت کردند تا شاید بتوانند به جنگ پایان دهند. نخستین دور از مذاکرات بدون نتیجه ملموسی روز دوشنبه به پایان رسید و به گفته ناظران امیدی به رسیدن به توافق آتش‌بس در روزهای آینده نیست. ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه، شرط پایان تهاجم به اوکراین را بار دیگر «نظامی‌زدایی» اوکراین و به رسمیت شناختن الحاق شبه‌جزیره کریمه به کشورش اعلام کرد. در آن سو، ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهوری اوکراین، درباره این مذاکرات گفت: تاکنون نتیجه‌ای که ما می‌خواستیم به دست نیامده، روسیه مواضع خود را اعلام کرده است و ما درباره نکاتی از طرف خود برای پایان دادن به جنگ صحبت کرده‌ایم. ما برخی سیگنال‌ها را دریافت کرده‌ایم. زلنسکی مجدداً از کشورهای غربی خواست تا با اعمال تحریم‌های شدید فشار بر روسیه را افزایش دهند.

تحریم‌های اعمال‌شده به شدت باعث نارضایتی نزدیکان کرملین و سرمایه‌داران روس شده است. اولگ دریپاسکا، الیگارش میلیاردر، خواستار پایان «سرمایه‌داری دولتی» در روسیه شد. بنیان‌گذار شرکت آلومینیوم «روس‌آل» در شبکه تلگرام گفت: این یک بحران واقعی است و به‌طور قطع باید سیاست اقتصادی خود را تغییر دهیم و بر این سرمایه‌داری دولتی نقطه پایان بگذاریم.

دریپاسکا گفت دولت نمی‌تواند «خیلی ساده فقط منتظر بماند» و او از کرملین انتظار «موضعی روشن» در قبال سیاست اقتصادی در سه ماه آینده دارد. اولگ تینکف، دیگر میلیاردر روس و بنیان‌گذار «تینکف بانک» نیز در شبکه اینستاگرام با انتقاد از حمله روسیه به اوکراین، نوشت: «هم‌اکنون در اوکراین هر روز انسان‌های بی‌گناه می‌میرند. این غیرقابل تصور است و پذیرفتنی نیست». در همین حال «اسبربانک» یکی از بزرگ‌ترین بانک‌های روسی، در آستانه فروپاشی قرار گرفته و گفته می‌شود این امر پیامدهایی برای هزاران سپرده‌گذار آلمانی خواهد داشت. اسبربانک در گذشته با نرخ سود ۵.۱ درصدی سپرده‌گذاران را جلب کرده بود.

پایان بی‌طرفی

با این حال اعمال تحریم‌ها و اتخاذ موضع یکسان کشورهای اروپایی در برابر پوتین تاکنون نتیجه چندانی نداشته است. درعین حال برخی از ناظران بر این امید هستند که در نهایت جو بایدن، رئیس‌جمهوری آمریکا و متحدان غربی‌اش بتوانند مانع لشکرکشی پوتین شوند. در آخرین گام، اینیاتسیو کاسیس، رئیس‌جمهوری فدرال سوئیس، اعلام کرد که کشورش «بی‌طرفی سوئیسی» را کنار می‌گذارد و تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه را اعمال می‌کند. او گفت: «این حرکتی بی‌مانند از سوی سوئیس است که پیش از این همیشه بی‌طرف بوده است». همچنین ژاپن در جدیدترین اقدام خود علیه روسیه

اعلام کرد رئیس‌جمهوری و وزرای دفاع و خارجه روسیه را در فهرست تحریم‌ها قرار داده است. روز دوشنبه هم ژاپن تحریم‌هایی را علیه بانک مرکزی روسیه و الکساندر لوکاشنکو، رئیس‌جمهوری بلاروس، اعمال کرد.

از سوی دیگر، نمایندگان پارلمان اروپا برای پاسخ به حملات روسیه به مناطق غیرنظامی و زیرساخت‌ها، درباره تحریم‌های شدیدتر بحث می‌کنند. در قطع‌نامه‌ای که احتمالا با اکثریت زیادی امروز تصویب می‌شود، نمایندگان پارلمان اروپا همچنین از اتحادیه اروپا می‌خواهند که بنادر را به روی کشتی‌های روسیه ببندد و از دسترسی به کشتی‌هایی که به مقصد روسیه می‌روند، خودداری کند. همچنین آنان اقداماتی را برای «محدودکردن واردات مهم‌ترین کالاهای صادراتی روسیه، از جمله نفت و گاز» پیشنهاد می‌کنند؛ هرچند خواستار ممنوعیت آن نیستند. درخواست‌های دیگر شامل توقف همه سرمایه‌گذاری‌های جدید اتحادیه اروپا در روسیه است که در واقعیت بعید است رخ دهد.

تحولات به سرعت در حال تغییر و دگرگونی است و بسیار زود است که بتوان تخمین زد آرامش چه زمانی به اروپا بازمی‌گردد و چه چالش‌هایی پیش‌روی رهبران غربی باقی می‌ماند؛ اما مسلم است که آنچه از نظم جهانی باقی مانده بود، در سایه تهاجم روسیه به اوکراین و واکنش‌های آن، ضربه سختی خورد و دشوار بتوان پیش‌بینی کرد که آیا جهان در مرحله‌ای از ابهام قرار گرفته یا اینکه در افق دوردست پرتویی از امید در حال نمایان شدن است.

بلوف اتمی یا بدترین سناریو

به نظر می‌رسد عملیات تهاجم روسیه به اوکراین آن‌طور که ولادیمیر پوتین انتظار داشت، با سرعت و قاطعانه انجام نشده است و او قصد دارد این قمار خود و ریسک دستیابی به نتیجه مدنظر در اوکراین را افزایش دهد یا حداقل فشار خون نخبان غربی را بالا ببرد. تصمیم اخیر پوتین مبنی بر دستور آماده‌باش به نیروهای بازدارنده هسته‌ای روسیه همان موج واکنش‌هایی را که او باید انتظار داشته باشد، در داخل و خارج از روسیه ایجاد کرد. پیامدهای عملیاتی واقعی این دستور همچنان نامشخص است و درباره اینکه آیا این اقدام چیزی فراتر از یک دستور داخلی است، هنوز تردید وجود دارد. واکنش بیش از حد یا کم‌اهمیت قلمدادکردن این دستور، چیزی بیش از آنچه پوتین لیاقتش را دارد در اختیارش قرار می‌دهد.

کرم‌لین در نبرد تبلیغاتی و رسانه‌ای خود مقابل اوکراین به شدت عقب افتاده و بیانیه‌هایی که از سوی حکومت پوتین و از زمان حمله به اوکراین در هفته گذشته منتشر شده، بسیار کم و تقریبا بدون تأثیرگذاری بوده‌اند. مقام‌های اوکراینی در تضادی خیره‌کننده، در سطوح ملی و محلی و در رسانه‌های سنتی و اجتماعی به شدت فعال و پرکار بوده‌اند. رسانه‌های غربی که درباره اوکراین گزارش می‌دهند، گزارش‌ها و اطلاعات خود را با فیلم‌ها، عکس‌ها و مصاحبه با شهروندان و سربازان اوکراینی منتشر کرده‌اند تا اثرگذاری آن و همراهی افکار عمومی جهان با اوکراینی‌ها گسترده‌تر شود؛ اما در آن سو و در داخل روسیه حکومت پوتین پوشش رسانه‌ای نامطلوبی داشته و ادعاها و توجیه‌های او برای حمله به اوکراین نتوانسته حتی افکار عمومی این کشور را متقاعد کند و روز به روز بر اعتراض و مخالفت مخالفان و حتی همراهان پوتین به این حمله افزوده می‌شود.

در هر جنگی، یک نبرد تبلیغاتی هم شکل می‌گیرد و در چنین فضایی باید در برابر بسیاری از آنچه گفته می‌شود با تردید واکنش نشان داد. در این جنگ که یک طرف آن حکومت روسیه قرار دارد، به دلیل نبود آزادی رسانه در این کشور و استفاده از رسانه‌ها در جهت منافع و خواسته‌های حکومت پوتین، ساده‌ترین ادعاهای مسکو با تردید افکار عمومی روبه‌رو می‌شود؛ برای مثال، مسکو و رسانه‌های حکومت این کشور ادعا کردند نظامیان اوکراینی در جزیره مار تسلیم ارتش روسیه شدند، اما این ادعای ساده را نتوانستند ثابت کنند و همان‌طور که کی‌یف اخیرا رسماً اعلام کرد، این نظامیان نه کشته شده‌اند و نه تسلیم. وینستون چرچیل، نخست‌وزیر سابق بریتانیا، به درستی می‌گفت «در زمان جنگ، حقیقت آن‌قدر بارزش است که باید حصارى از دروغ آن را بیوشاند».

عجیب نیست که اوکراین به خوبی از این ضرورت ناخوشایند اما بسیار فراگیر دوران جنگ آگاه است و آن را به درستی به کار می‌بندد. پوتین با بازی با کارت هسته‌ای در عرصه جنگ اطلاعاتی روسیه دو هدف را دنبال می‌کند:

اول اینکه از این طریق می‌خواهد به شهروندان روسیه متوسل شود و به تلاش‌های خود برای متقاعدکردن آنها ادامه می‌دهد. این اقدام او در ادامه ادعاهایی است که پیش از این تکرار کرده بود که به دلیل تهدیدات ناتو و نارضایتی‌های تاریخی مربوط به جنگ جهانی دوم، چاره‌ای جز حمله به اوکراین ندارد. آن ادعاها به اندازه‌ای پوچ بود که در داخل روسیه هم همراهی نیافت. علاوه بر این، حمله پوتین به کشوری مستقل باعث شد غرب متحدتر شود، آلمان در سیاست نظامی خود بازنگری کند، سوئیس بی‌طرفی‌اش را کنار بگذارد و تمام کشورهای اروپایی که عضو اتحادیه اروپا و ناتو نیستند با جدیت بیشتری به دنبال عضویت در این نهادها باشند تا از تهدید پوتین در امان بمانند. آن کمپین تبلیغاتی حتی در داخل روسیه خوب پیش نرفت و پوتین به این نتیجه رسید که برای جلب توجه مردم و جمع کردن آنها گرد پرچم خود به چیزی هیجان‌انگیزتر نیاز دارد.

از طرف دیگر او نمی‌توانست به روحیه سربازان روسی که در اوکراین در حال نبرد بودند، آسیبی وارد کند تا آنها بدانند که پوتین برای پشتیبانی از آنها، مهم‌ترین برگ خود را رو کرده است. حال اینکه این قمار در داخل روسیه به نتیجه مورد نظر پوتین ختم می‌شود یا نه، موضوعی متفاوت است.

با این حال، تقریبا به طور قطع می‌توان گفت مخاطبان پوتین رهبران سیاسی در آمریکا و اروپا بودند که او آنها را ضعیف و فاقد اراده لازم برای رویارویی نظامی با روسیه می‌داند. برای ایجاد اثر تبلیغاتی مطلوب پوتین در کشورهای خارجی، این واقعیت شناخته شده را باید در نظر داشته باشیم که دکترین نظامی روسیه به صراحت به اولین استفاده از سلاح‌های هسته‌ای در سطح تاکتیکی یا میدان جنگ اشاره کرده است.

قطعا افرادی در غرب هستند که مترصد به دست آوردن موقعیت این‌چنینی برای استفاده از سلاح هسته‌ای هستند و تعداد آنها هم درخور توجه است. احتمالا تحریک این افراد یکی دیگر از اهداف پوتین بوده است. به زودی خواهیم دید او در این مانور تبلیغاتی خود موفق می‌شود یا مانند قمار قبلی

شکست می‌خورد. در موقعیت فعلی در تداوم تدارک فوری تسلیحات و سایر کمک‌های ناتو به دولت اوکراین نباید تزلزلی وجود داشته باشد. در اینجا هیچ‌چیز قابل مذاکره با روسیه نیست و حتی نمی‌توان به مذاکرات روسیه و اوکراین در مرز بلاروس امیدوار بود. اگر ایالات متحده در این مرحله که اوکراین مقاومت قابل ستایشی در برابر روسیه نشان می‌دهد، تردیدی از خود نشان دهد، خشم بیشتری را شعله‌ور خواهد کرد.

این احتمال وجود دارد که پوتین واقعا درباره استفاده قریب‌الوقوع از قابلیت‌های هسته‌ای روسیه در اوکراین جدی باشد. این احتمال زمانی تقویت می‌شود که اوضاع برای روسیه حتی بدتر از آن چیزی باشد که تاکنون در رسانه‌ها گزارش شده است. پوتین ممکن است نگران این باشد که یک شکست نظامی، آینده سیاسی او را نابود کند و حتی باعث فروپاشی کل رژیم می‌شود که او و هم‌دستانش ایجاد کرده‌اند.

در چنین وضعیت ناامیدکننده‌ای، استفاده از سلاح‌های هسته‌ای سناریویی کاملا جدید می‌آفریند. پوتین می‌تواند برای شکست‌های نظامی متعارف روسیه دیگران را سرزنش کند و از کارت استفاده افراط‌گرایانه و نه‌چندان قاطع از سلاح‌های هسته‌ای در زمان جنگ برای نخستین بار از سال ۱۹۴۵، برای حفظ خود در قدرت استفاده کند. تحقق این سناریو بعید اما عمیقا نگران‌کننده است.

دولت بایدن تا قبل از حمله روسیه به اوکراین، هر روز اطلاعات گسترده‌ای را درباره توانایی‌ها و برنامه‌های کرملین منتشر می‌کرد که هیچ اثر بازدارنده‌ای نداشت. اما اگر زمانی برای استفاده از اطلاعات طبقه‌بندی‌شده و انتشار آن در این جنگ اطلاعاتی باشد، اکنون است.

منبع: روزنامه شرق